

Atatürk'ün Eski Mısır ve Hitit Uygarlıklarına İlgisi Üzerine Bir Değerlendirme An Analysis of Atatürk's Interest in Ancient Egyptian and Hittite Civilizations

Duygu ALKAN ERDOĞDU

Yüksek Lisans Öğrencisi, Anadolu Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Eskişehir, Türkiye

duygua@anadolu.edu.tr

ÖZ

Mustafa Kemal Atatürk, önce verdiği bağımsızlık mücadelesiyle sonra da kurduğu Türkiye Cumhuriyeti'yle sömürgeci Batı'nın planlarını suya düşürmüştür. Hayatının son yıllarını, bağımsız bir milletin varlığı açısından çok önemli olarak gördüğü tarih ve dil konularında çalışarak geçirmiştir. Bu konuda uluslararası itibara sahip bilim insanlarının eserlerini çalışarak geliştirdiği tarih ve dil tezleriyle, Batı sömürgeciliğine hizmet eden Avrupa merkezli tarih görüşüne başkaldırmıştır. Bu görüşü derinden sarsan Eski Mısır ve Hitit uygarlığı ile ilgili çalışmaları yakından takip etmiştir. Mısırbilim konusunda dünyaca tanınmış otoritelerden biri olan Maspero'nun Mısır'daki kazı çalışmalarını takip etmiş ve eserlerini altlarını çizerek ve yanlarına notlar alarak okumuştur. Eski Mısır uygarlığını kuranların Asya kökenli olduğunu belirten tarihçilerin eserlerini çalışmıştır ve bu bakış açısı, Türk Tarihinin Ana Hatları isimli kitapta yansıtılmıştır. Özellikle Anadolu'da olması bakımından büyük önem verdiği Hititlerle ilgili yayınları ve kazıları finanse etmiştir. Güneş kurslarının çıkarıldığı Alacahöyük'teki kazıları başlatmıştır.

Fransa'da Hititlerle ilgili çıkan bir dergi olan Hitit ve Asianik Dergisi'nin sponsoru olmuştur. Hititlerin Avrupa'daki uygarlıkların kaynağı olduğunu savunan bilim insanlarının eserlerini çalışmış, Türkiye'de kürsü kurmaları için onları davet etmiştir. Türk Tarih Kurumu ve Türk Dil Kurumu'nu kurmasının yanı sıra, uluslararası katılımlı olmasını sağladığı tarih ve dil kurultaylarında yurt dışında tarih ve dil konusunda çalışan bilim insanlarının Türk bilim insanlarıyla bir araya gelmeleri için imkanlar oluşturmıştır. Bu kurultaylarda Mısır tanrıalarının isimlerinin Türkçe ile açıklanması, Türkçenin diğer dillerle ilişkisi, Sümerce ve Türkçe arasındaki benzerlikler, Hititlerin Türklüğü gibi konularda hem yurt içinden hem de yurt dışından araştırmacılar bildiriler sunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Atatürk, Eski Mısır, Hitit, Türk Tarih Tezi

ABSTRACT

Mustafa Kemal Atatürk thwarted the plans of the colonialist West, first through his struggle for independence and later through the Republic of Turkey he founded. He spent the final years of his life working on history and language-subjects he considered crucial to the existence of an independent nation. By studying the works of internationally renowned scholars in these fields and developing his own historical and linguistic theses, he challenged the Eurocentric view of history that served Western colonialism. He closely followed studies on ancient Egyptian and Hittite civilizations, which profoundly shook this established perspective. He followed the excavation work of Maspero, one of the world's leading authorities on Egyptology, in Egypt, reading his works with underlines and marginal notes. He studied the works of historians who asserted that the founders of Ancient Egyptian civilization were of Asian origin, and this perspective is reflected in the book "The Main Lines of Turkish History". He funded publications and excavations related to the Hittites, a civilization he considered of great importance particularly due to its presence in Anatolia. He initiated the excavations at Alacahöyük, where the Sun Discs were discovered.

He served as a sponsor for the "Hittite and Asianic Journal", a French journal dedicated to Hittite studies. He studied the works of scholars who argued that the Hittites were the source of civilizations in Europe and invited them to establish chairs in Turkey. He founded the Turkish Historical Society and the Turkish Language Society, and at the history and language congresses he organized with international participation, he created opportunities for scholars working on history and language abroad to meet with Turkish scholars. At these congresses, researchers from both within and outside Turkey presented papers on topics such as the explanation of Egyptian god names in Turkish, the relationship between Turkish and other languages, similarities between Sumerian and Turkish, and the Turkic origins of the Hittites.

Keywords: Atatürk, Ancient Egypt, Hittites, Turkish History Thesis

Makale Türü/Type	Araştırma Makalesi/Research Article	DOI	10.29228/kutsamsocial.95183
Geliş/Received	30.06.2026	Kabul/Accepted	05.08.2026
Yayın/Published	31.08.2026	Değerlendirme/Review	Çift taraflı körleme, 2 hakem
Sorumlu Yazar/ Corresponding Author	Duygu ALKAN ERDOĞDU - duygua@anadolu.edu.tr		
Atıf/Cite as	Alkan Erdoğan, D. (2026). Atatürk'ün Eski Mısır ve Hitit Uygarlıklarına İlgisi Üzerine Bir Değerlendirme. <i>KUTSAM Sosyal Bilimler Dergisi</i> , 1(1), 51-61. http://dx.doi.org/10.29228/kutsamsocial.95183		
Beyanlar/Declarations	Etik kurul izni gerektiren veri içermez • Çıkar çatışması yoktur • Dış finansman alınmamıştır • Benzerlik taraması yapıldı • Üretken yapay zekâ kullanılmadı. No data requiring ethics approval • No conflict of interest • No external funding • Plagiarism check completed • No generative AI used.		
Lisans/License	CC BY-NC 4.0 – Açık erişim / Open access		

Giriş

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk, sadece Kurtuluş Savaşı'nı kazanmak ve devrimleri gerçekleştirmekle kalmamış, aynı zamanda Türk tarihi ve Türk dili konusunda kapsamlı araştırmalar yapmıştır. Okuduğu 4000'den fazla kitabın çoğu tarih ve dil konularındadır. Hayatının son yıllarını tarih ve dil üzerine çalışarak geçirmiştir. Türk Tarih Tezi ve Türk Dil Tezi gibi bu konularda geliştirdiği tezler mevcuttur. Bu tezlerin çalışılması için Türk Tarih Kurumu'nu ve Türk Dil Kurumu'nu kurmuştur. Uluslararası katılımlı Tarih ve Dil Kurultayları gerçekleştirerek hem yurt içinden hem de yurt dışından bilim insanlarının bu konulara dikkatini çekmiştir.

Bu çalışmada önce dönemin sömürgeci anlayışına destek verecek şekilde geliştirilen Avrupa merkezli tarih anlayışına karşı çıkan Türk Tarih Tezi'nin ortaya çıkışından bahsedilecek, sonra da arkeolojik keşiflerle ortaya çıkarıldıkça Avrupa merkezli tarih anlayışına ters düşen Eski Mısır ve Hitit uygarlıklarına dair bulunan şeyleri Atatürk'ün nasıl incelediği ve bunları nasıl değerlendirdiği ele alınacaktır.

20 Mart 1923'te Atatürk şöyle demiştir: "Anladık ki kabahatimiz kendimizi unutmuş olduğumuzmuş. Dünyanın bize hürmet göstermesini istiyorsak, ilk önce biz kendi benliğimize ve milliyetimize bu saygıyı hissen, fikren ve fiilen bütün davranış ve hareketlerimizle gösterelim. Bilelim ki milli benliği bulunmayan milletler, başka milletlerin avıdır" (Genelkurmay Başkanlığı, 1988, s. 59).

Atatürk, Türk tarihi ve Türk dili konusundaki çalışmalarla milli benliği ortaya çıkarmak istemiştir. Türk toplumunun gerçek kurtuluşunun ancak kültürel kalkınmayla olabileceğini düşünmüş, kültürün temel unsurlarının ise tarih ve dil olduğuna inanmıştır. Kültürel kalkınmaya, Türk tarihi ve Türk diliyle ilgili çalışmalarla başlanması gerektiğini ifade etmiştir: "Kültür işlerimiz üzerine ulusça gönüllerimizin titrediğini bilirsiniz. Bu işlerin başında da Türk tarihini doğru temeller üzerinde kurmak, öz Türk diline değeri olan genişliği vermek için candan çalışmakta olduğumuzu söylemeliyim. Bu çalışmaların göz kamaştırıcı verimlere ereceğine şimdiden inanabilirsiniz" (Atatürk, 1997, s. 395).

Sanayi Devrimi'ni gerçekleştirdikten sonra hammadde ihtiyacı içinde olan Batı, bu kaynaklara sahip Doğu ülkelerini sömürmeye başlamıştır. 19. yüzyılda zirveye çıkan Batı sömürgeciliği, yaptıklarına meşru bir zemin kazandırmak için antropoloji ve tarihten yararlanmaya karar vermiştir. 19. yüzyıl oryantalizmi, Türkleri ve Osmanlı İmparatorluğu'nu sadece siyasi bir rakip değil, aynı zamanda medeniyetin önündeki bir engel veya yabancı unsur olarak gören bir dizi sözde bilimsel ve felsefi tez üretmiştir (Bernal, 2024, s. 69).

Avrupa'yı uygarlığın merkezi olarak ele alan bu tezlerde medeniyet, kültürel olarak Yunan-Roma, din olarak ise Hristiyanlık kökenlidir. Asya ve Afrikalı toplumlar medeniyetin dışına itilmektedir. Böylece Avrupa toplumu, insanlığın gelişmesinin öncüsü olmaktadır. Bu tezlerle göre Doğu toplumları gelişme dinamiğine yapısal olarak sahip değildir. Gelişebilmeleri için Batı'nın onları yönetmesi gerekmektedir. Böylelikle Batı sömürgeciliği haklı kılınmaktadır. Bu teorilerin Batı'nın ihtiyaçlarına göre oluşturulduğu 19. yüzyılda Avrupa uygarlığının beşiği Yunanistan olarak kabul edilmiş ve Yunan uygarlığını ortaya çıkaran Avrupa dışı unsurlar görmezden gelinmiştir (Bernal, 2024, s. 10).

Georg Wilhelm Friedrich Hegel, "Tarih Felsefesi" isimli eserinde Doğu toplumlarının gelişime kapalı olduğunu, Türkler gibi toplulukların tarihe ancak birer yıkıcı güç olarak müdahale edebileceğini, medeniyetin öznesi olamayacaklarını savunmuştur. İngiltere Başbakanı William Gladstone, 1876'da yayımladığı "Bulgarian Horrors and the Question of the East" broşüründe Türkleri, "insanlığın büyük insanlık dışı örneği" olarak tanımlamıştır. Türklerin Avrupa topraklarında ve medeniyet dairesinde hiçbir meşruiyeti olmadığını iddia etmiştir (Bernal, 2024, s. 350).

Avrupa merkezli teorilere karşı mücadele, sömürgeciliğe karşı mücadelenin bir parçasıdır. Atatürk; tarihte ilk kez sömürgeci Batı'ya karşı verilen bir kurtuluş savaşının lideri olmakla kalmamış, aynı

zamanda Batı'nın sömürgecilik amaçlarını kolaylaştırmak için kullandığı tarih silahını Batı'ya karşı kullanmıştır. Atatürk'ün şu sözü bu yaklaşımı doğrulamaktadır:

Türkiye'nin bugünkü savaşımı yalnız kendi adı ve hesabına olsaydı, belki daha kısa ve az kanlı olur ve daha çabuk bitebilirdi. Türkiye'nin savunduğu, bütün mazlum ulusların, bütün Doğu'nun sorunudur. Anadolu, her türlü saldırılara, saldırılara karşı bütün varlığıyla kendini savunmaktadır ve bunda başarılı olacağına inanmaktadır. Anadolu bu savunmasıyla yalnız kendi hayatına ilişkin görevi yerine getirmiyor, Doğu'ya yöneltilmiş saldırılara bir engel oluşturuyor. (Meydan, 2007, s. 139)

Atatürk'ün dünyaca ünlü pek çok tarihçinin çalışmalarından yararlanarak oluşturduğu Türk Tarih Tezi'nin amacı, sömürgecilğe hizmet eden Avrupa merkezli tarihin görüşlerine bilimsel yöntemlerle başkaldırmaktır. 19. yüzyılda Sümerler ve Hititler kazılarla ortaya çıktığında Conder, Sayce, Clark, Taylor, Hommel gibi bazı objektif Batılı bilim insanları, bu uygarlıkların Orta Asya'dan gelen Türkler tarafından kurulduğunu belirtmişlerdir (Engin, 1961, s. 9).

Türk Tarih Tezi'ni ortaya koymadan önce Atatürk'ün üzerinde çalıştığı eserler arasında şunlar sayılabilir: H.G. Wells'in "Dünya Tarihinin Ana Hatları", E. Pittard'ın "İrklar ve Tarih", L. Cahun'un "Fransa'da Ari Dillere Takaddüm Etmiş Olan Lehçenin Turani Menşei", A.H. Sayce'nin "Hititler veya Unutulmuş Bir İmparatorluğun Hikâyesi" (Meydan, 2012, s. 319).

Türk Tarih Tezi'nin ana argümanları şöyledir: İlk Türkler Orta Asya'da yaşamıştır ve pek çok uygarlığa öncülük edecek kadar eski, köklü ve ileri bir kültüre sahiptirler. MÖ 15000-7000 arasında yaşanan iklim değişikliği sonucunda Türkler, Orta Asya'dan dünyanın dört bir yanına uygarlıklarıyla birlikte göç etmişlerdir. Hititler ve Sümerler, Türk kökenlidir. Ege'deki uygarlıkların temelinde Türk kültürüne dair izler vardır. Antik Mısır uygarlığını kuranlar ve Etrüskler Türk kökenlidir. Orta Asya'dan Bering Boğazı yoluyla bazı Türk boyları Amerika'ya geçmiştir. Bu bağlamda İnka, Aztek ve Mayalarda Türk kültürüne dair unsurlar olabilir (Meydan, 2012, s. 324).

Bu doğrultuda bir eser hazırlamak amacıyla 23 Nisan 1930'da Türk Ocakları'nın VI. Kurultayı toplanmış ve Türk Tarihi Heyeti'nin oluşturulması kararlaştırılmıştır. Bu heyet, Türk Tarih Kurumu'nun kökenindeki oluşumdur. Heyet üyelerinin 1930'da oluşturduğu metni Atatürk sayfa sayfa incelemiş, kendi eliyle düzeltmeler ve ekler yapmıştır. Türk Tarihinin Ana Hatları başlığıyla 1930'da Devlet Matbaası'nda basılmıştır. Dünya uygarlığını Yunan-Roma ekseninde açıklayan Avrupa merkezli tarih anlayışını reddederek Asya-Afrika eksenli bir uygarlık tezi ileri süren, dünyadaki ilk alternatif tarih kitabıdır (TTAH, 2014, s. 14).

Türk Tarihinin Ana Hatları; Türk Ocağı Türk Tarihi Heyeti üyelerinden Afet İnan, Mehmet Tevfik, Samih Rifat, Yusuf Akçura, Dr. Reşit Galip, Hasan Cemil, Sadri Maksudi ve Yusuf Ziya Beyler tarafından derleme ve çeviri yollarıyla yapılmış bir girişimdir. Türklerin dünya tarihindeki rolleri konusunda, dünya tarihine dair Batı'da yazılıp yayınlanmış derleme kitapların verileri kullanılmıştır. Kaynak olarak çoğunlukla Fransızca kitaplar alınmıştır çünkü yayımlanmış tarihi teorilerin neredeyse tamamı Fransızca kaynaklardan alınmış olduğu için bu yanlış görüşlerin yine Fransız alimlerinin verdikleri veriler ve delillerle düzeltilmesi tercih edilmiştir. Kitabın amacı şöyle ifade edilmiştir: "Bu kitapla doğru görmeye, iyi düşünmeye alıştırmak istediğimiz insanlar Türklerdir. Türklerin yanlış görüşlerden, hatalı düşüncülerden bir an evvel kurtulması başlıca emelimizdir" (TTAH, 2014, s. 22).

1931'de liseler için basılan Tarih I, II, III ve IV ciltleri, bu kitaptan yararlanılarak yazılmıştır. 15 Nisan 1931'de Türk Tarih Kurumu, 12 Temmuz 1932'de Türk Dil Tetkik Cemiyeti kurulmuş, bu cemiyet daha sonra Türk Dil Kurumu'na dönüştürülmüştür. Öne sürülen tezler, Tarih ve Dil kongrelerinde uluslararası bilim insanlarıncı tartışılmıştır. 2-11 Temmuz 1932'de toplanan I. Türk Tarih Kongresi'nde sunulan bildiriler arasında; Yusuf Ziya Bey'in "Mısır Din ve İlahlarının Türklerle Alakası", Reşit Galip Bey'in "Türk Medeniyet Tarihine Umumi Bir Bakış", Samih Rifat Bey'in "Türkçe ve Diğer Lisanlar Arasındaki İrtibatlar" isimli bildirileri sayılabilir (TTK, 2021).

1934 yılından itibaren Nazi yönetiminden kaçan ve Almanya, Avusturya, Çekoslovakya üniversitelerinde görev yapan bilim insanları, Atatürk'ün daveti üzerine Türkiye'ye göç etmiş,

İstanbul Üniversitesi'ne ve Ankara'da yeni açılan Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi'ne yerleştirilmiştir. Bu bilim insanlarından, 1935-1948 yılları arasında Ankara Üniversitesi'nde görev yapan dünyaca ünlü Sümerolog Landesberger, Sümerlerin Türk olduğunu ileri sürerken, Dil Tarih Coğrafya Fakültesi'nde Hititoloji kürsüsünü kuran dünyaca ünlü Hititologlardan Güterbock, Hititlerin Türk olduğunu ileri sürmüştür. Otuzlu yıllarda kurulan bankalardan birine Etibank, diğerine Sümerbank adını vererek Atatürk, basın bu konuya ilgi göstermesini istemiştir (Meydan, 2007, s. 155).

Güneş Dil Teorisi Avusturyalı dilbilimci Dr. Phil. Hermann Kvergic tarafından ortaya atılmıştır. 1935'te Atatürk'e gönderdiği "Türk Dillerindeki Bazı Unsurların Psikolojisi" başlıklı kitabı Atatürk'ün dikkatini çekmiştir. Bu kitapta Kvergic, antropoloji ve Freud'un psikanaliz yöntemlerinden faydalanarak Türkçenin diğer dillerle akrabalığı olabileceğini ileri sürmüştür. Atatürk'ün emriyle Güneş Dil Teorisi, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi'nde okutulmaya başlanmıştır (Demir, 2010, s.391).

Güneş Dil Teorisi, 24 Ağustos 1936'da Dolmabahçe Sarayı'nda toplanan 3.Dil Kurultayı'nın ana gündemi olmuştur. Bu teoriye göre ilkel insanın güneşe bakarken duyduğu korku ve hayranlık karşısında çıkardığı sesler sonradan kelime halini almıştır. Bu nedenle dilin kaynağına yönelik incelemelerde dikkate alınması gereken ilk obje güneştir. Dilin kaynağında ilk insanın güneşe bakıp "Aa" demesi yatar. Bu "Aa" veya Türkçe yazımıyla "ağ," Türkçe'nin birinci dereceden köküdür. İlk insanlar başlıca kavramlarını güneşten almıştır ve bütün varlıkları, güneşe verdikleri isimle birbirlerine anlatmışlardır. Herhangi bir kelimenin etimolojik analiziyle, o kelimede güneşle ilgili kavramlardan biri bulunabilir. Bu, dünyadaki bütün dillerin aynı kaynaktan gelmiş olduğunu varsayan bir teoridir. Bu teoriye göre bütün dillerin kaynağında bir dilin varlığı söz konusudur ki bu dil de Türkçedir (İnan, 2022, s.6).

20-25 Eylül 1937'de düzenlenen II. Türk Tarih Kongresi'nde sunulan bildiriler arasında şunlar sayılabilir: Açılış konuşmasını yapan E. Pittard'ın "Etilerin Türklüğü", Hamit Zübeyr Koşay'ın "Türk Tarih Kurumu Tarafından Alacahöyük'te Yaptırılan Hafriyatta Elde Edilen Neticeler", İbrahim Necmi Dilmen'in "Türk Tarih Teorisinde Güneş Dil Teorisinin Yeri ve Değeri", Güterbock'un "Etilerde Tarih Yazıcılığı", Saffet Engin'in "Eti ve Grek Dini Sistemlerinin Mukayesesi", Remzi Oğuz Arık'ın "Proto Etilere Dair" isimli bildirileri, sunulan pek çok bildiriden birkaçıdır (TTK, 2021).

Atatürk'ün Türk Dil Tezi'ne göre Sümerce, Etrüskçe, Hititçe gibi eski çağ uygarlıklarının dillerinin temelinde eski Türkçe vardır. Okuduğu bine yakın dil ve dilbilim kitabı arasında dünyaca ünlü dilbilimcilerin kitaplarında bu yönde bazı bilgilere rastlamış ve tezi geliştirirken bunlardan esinlenmiştir. Bunlardan bazıları Lenormant'ın "Kaldenin İlkel Dili ve Turanlı Lehçeler", Edlinger'in "Türk Dillerinin Hint-Avrupa Dilleriyle Olan Eski Bağlantıları", Hommel'in "200 Sümer Türk Kelimesinin Karşılaştırılması", Cahun'un "Fransa'da Ari Dillere Tekaddüm Eden Lehçenin Turani Menşei", Carra de Vaux'un "Etrüsk Dili", Kvergic'in "Türk-Sümer Dilleri Üzerine Araştırmalar" ve Radloff'un "Türk Lehçeleri Sözlüğü"dür (Meydan, 2012, s. 383).

Atatürk, bir sözcüğün kökeninin nereden geldiğini bulunca "Uzun bir çalışmadan sonra bunu keşfettiğim zaman, Sakarya Muharebesi'ni kazandığım dakikadaki memnuniyeti duydum," diyecek kadar bilimsel heyecana sahiptir (Meydan, 2007, s. 244).

Aynı zamanda kendi yazdığı bir geometri kitabı vardır. Bu kitapta zaviye yerine aç, dılı yerine kenar, müselles yerine üçgen, müsellesi mütesaviyüladla yerine eşkenar üçgen, münharif yerine dörtgen, murabba yerine kare, mesahal sathiiye yerine alan gibi günümüzde de kullanılan pek çok kelimeyi önermiştir (Atatürk, 2019, s. 71-74).

Atatürk'ün Eski Mısır'la İlgili Yaptığı Çalışmalar

Dünyanın en eski ve en gizemli uygarlıklarından biri olan Eski Mısır, yaklaşık iki yüz yıldır bilimsel olarak çalışılmaktadır. 1798'de Mısır'ın Fransa hâkimiyetine geçmesi ile sonuçlanan Napolyon'un Mısır seferine çok sayıda bilim insanı ve sanatçı da katılmıştır. Bunlar Fransa'ya geri döndüklerinde Mısır'da gördükleri ve yaşadıklarını aktararak Avrupa'da Eski Mısır'a karşı büyük bir ilginin ortaya çıkmasını sağlamışlardır. Bu kişilerden biri olan Vivant Denon'un "Mısır Betimlemesi" isimli eseri,

Mısır'daki eski tapınakları çizimleri ve tasvirleriyle anlatan ilk eserlerden biri olup Eski Mısır uygarlığına duyulan ilgi artışının temel kaynaklarından (Ikram, 2009, s. 35).

1822 yılında Fransız dilbilimci Champollion tarafından Eski Mısır yazısının çözülmesi, bu uygarlık hakkında bilinenleri büyük oranda artırmıştır. Çünkü artık Eski Mısır tarihi ve uygarlığına dair kaynaklar, birinci elden okunabilmektedir. Fakat bu durum, Avrupa merkezli tarih görüşünü savunan 19. yüzyıl tarihçilerini endişelendirmiştir çünkü Champollion'un Eski Mısır hakkındaki buluşları ve söylemleri, dönemin oryantalist görüşleriyle çelişmektedir. Eski Mısır uygarlığının eskiliğine dair buluşları, İncil kronolojisi ile ters düşmektedir. Aynı zamanda Thales, Pisagor ve Platon gibi Yunan bilgelerinin Mısır'da eğitim alması ve orada öğrendiklerini Yunan uygarlığına aktarması, tarihin babası kabul edilen Herodot'un Mısırlılardan büyük övgüyle bahsetmesi, 19. yüzyılda hâkim görüş olan "medeniyetin beşiği Yunanistan'dır" görüşünü çürütmektedir. Yunan uygarlığını oluşturan köklerden birinin Eski Mısır yani Avrupa dışında Doğulu bir uygarlık olması, kabul edilemez niteliktedir (Bernal, 2024, s. 311).

Avrupa merkezli tarih görüşünü ciddi şekilde sarsan Eski Mısır uygarlığının ortaya çıkarılmasına dair yapılan çalışmaları Atatürk titizlikle incelemiştir. Okuduğu kitaplar arasında Mısır bilim tarihinde çok önemli bir isim olan ve Mısır'daki pek çok kazıdan sorumlu olan dönemin Mısır Eski Eserler Daire Başkanı G. Maspero'nun eserleri bulunmaktadır. "Doğu Halklarının Eski Tarihi" isimli eserinde Maspero'nun şu sözlerini Atatürk işaretlemiştir: "Mısırlıların Süveyş Kanalı aracılığıyla Asya'dan geldiğini ileri süren geleneksel düşünce, klasik yazarlar tarafından bilinmekteydi. Günümüzdeki dil bilimcilerin çoğu, halkı oluşturan unsurların beşiğinin Batı Asya olduğunu kabul eder" (AOK, 2001, Cilt 11, s. 392).

Yine Mısır biliminde ünlü bir isim olan ve dünyanın en eski tıp metinleri olan Ebers papirüsünün keşfiyle tanınan Georg Ebers'in yazdığı ve Maspero'nun çevirdiği "Mısır: Kahire'den Filae'ye" isimli eseri Atatürk okumuş ve önemli gördüğü yerleri işaretlemiştir. Bu eserde Mısır kazılarında çıkarılan parçaların görselleri bulunmaktadır. Atatürk, Eski Mısır mitolojisinde büyük öneme sahip İsis ve Osiris heykellerinin görsellerini işaretlemiş ve İsis görselinin yanına "ay", Osiris görselinin yanına "güneş" yazmıştır ki bu durum, Eski Mısır mitolojisine ne kadar hâkim olduğunu göstermektedir (AOK, 2001, Cilt 11, s. 478).

Resim 1: Mısır kazılarında çıkan İsis ve Osiris heykelleri görsellerinin yanına Atatürk "ay" ve "güneş" kelimelerini yazmıştır (AOK, 2001, Cilt 11, s.478).

H.G. Wells'in "Cihan Tarihinin Umumi Hatları" eserinin 1. Cildinde Atatürk, Asya kökenli eski bir uygarlığın varlığı ve Mısır'ın bu uygarlığa dayandığıyla ilgili şu kısımları işaretlemiştir:

Reginal Fesse, eskiden kalan hikâyelerin çok özenli bir incelemesini yapmış ve Kafkasya bölgesinde bir zamanlar var olan çok önemli bir uygarlığın anlatıldığı sonucuna varmıştır. Eski uygarlıkların akrabalıklarını ve ilişkilerini açıklayacak belli başlı bir bölge varsa, bu olasıdır ki Karadeniz'le batı Türkistan arasındaki bölgedir. Bilimsel otoritesi bakımından Sir Flinders Petrie'den daha aşağı kalmayan bir bilim adamı da Colchis (Kafkasya'nın güneyindeki ülke) ile tarih öncesi Mısır arasında çok eski bir ilişkinin olduğu düşüncesine dikkatleri çekiyor. (AOK, 2001, Cilt 2, s. 240-242)

Charles Aimond'un "Doğu ve Yunan" isimli eserinde şu kısım Atatürk'ün dikkatini çekmiştir:

En son bulgular, Nil vadisinin ve deltanın, önce taş devrini, daha sonra MÖ 5000 yılına doğru bronz devrini yaşadığını ispatlamıştır. Bu metal belki de Kalde'den gelen topluluklar tarafından Asya'dan

getirilmiştir. Öyleyse bu topluluklar, Nil nehri kıyılarına daha önce yerleşmiş olan yerli haklarla karışmış olmalıdır. (AOK, 2001, Cilt 11, s. 333)

Gustave Fougeres-Georges Contenau'nun "İlk Uygarlıklar" isimli eserinde Horus'un, uzun bir süre Mısır'ın doğusunda bulunan bölgelerde bir tanrı gibi kabul edildiğini ve bunun, geldiği Asya kökenini açıkladığını yazan, aynı zamanda uzun süredir devam eden efsanevi bir geleneğin, insanlığın ve ilk uygarlığın beşiğinin Asya'da bulunduğu kanısını doğrulamakta olduğunu belirten kısmı Atatürk işaretlemiştir (AOK, 2001, Cilt 12, s. 236-237).

Atatürk, Alexandre Moret ve Georges Davy'nin "Klanlardan İmparatorluklara" isimli eserinin 140. sayfasında "Her şey Nil vadisinin bu ilk sakinlerinin Asya topluluklarıyla ilişkilerinin olduğunu göstermektedir" cümlesinin yanına "Güzel" diye not düşmüştür (Etli, 2022, s.62).

Atatürk'ün okuduğu kitaplar arasında eserleri bulunan Moret; "Nil Nehri ve Mısır Medeniyeti" isimli eserinde Osiris mitini anlattıktan sonra, mitte geçen sedir, çam, selvi gibi ağaçların Mısır'da bulunmadığını ancak Mısır'ın kuzeyinden, Suriye'den gelmiş olabileceğini belirtir ve Asya kökenine işaret eder (AOK, 2001, Cilt 13, s. 50).

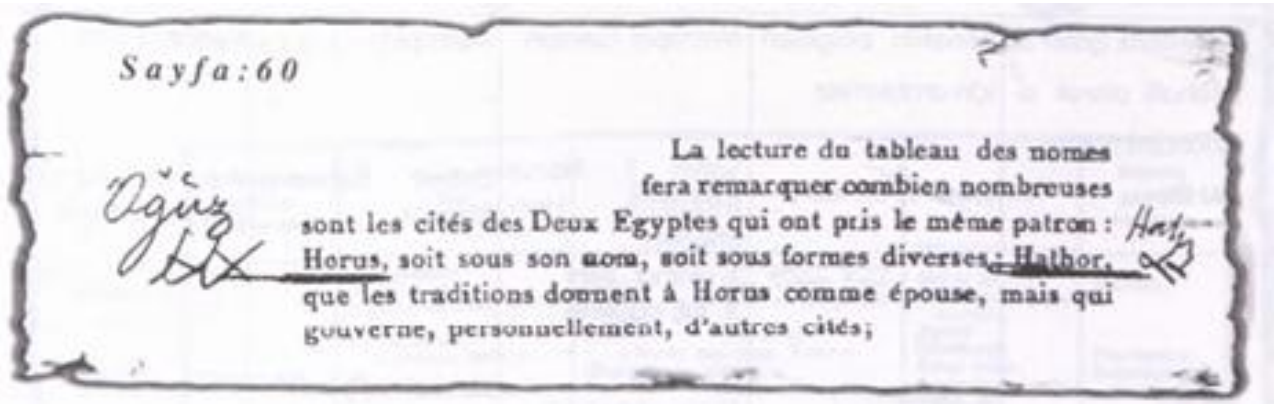
Mısırlıların Asya kökeni, "Türk Tarihinin Ana Hatları" kitabında şöyle ifade edilmiştir:

Bazı sanatların Dicle, Fırat nehirlerinden Suriye ve Nil Vadisi'ne geçmiş olmaları hakikate benziyor. Bu sanatlar belki Yakın Asya'nın kuzeyinden, keçi ve koyun memleketlerinden gelmiştir. Orta Asya halkının ilk göçü veya hiç olmazsa bu insanların fikirlerinin ilk geçişi ve yayılması en eski olmalıdır. Bu insanlar Mısır'da henüz yontma taşın silah ve aletler kullanan adamlar buldular. Yine bu insanlar, Afrika'nın kuzey sahillerinde yontma taş sanatları yerine başka sanatlar geçiren yerlilere rastlamış olmalıydılar. Bu sanatlardan ihtiyaçlarına en uygun olanı Hazar sanatıydı.

Nil vadisinin ilk devirlerde hiç olmazsa güney kısımları kıvrıkcık saçlı Afrika kabileleri ve belki bunlarla beraber bazı Libyalılar tarafından iskân olunmuştur. Bu insanlardan evvel -ki cilalı taş sanatını biliyorlardı- oralarda yontma taş insanları vardı. Nil güneyinde cilalı taş devrine dahil olduğu bir zamanda Mısır'a düz saçlı, Asyalı kavimler tarafından bakır ithal edildi. Bu Asyalı kavimlerin çoktan nehrin deltasını işgal etmekte oldukları hakikat gibi kabul olunur.

Mısırlıların en eski krallarına Horus denilirdi. Horus, Mısır'ın doğusunda bulunan kıtaların bir tanrısı gibi tanındı. Bu husus onların kökenlerinin doğuda, Asya'da olduğuna işaret eder. Mısır tanrı krallarına verilen eski isimler demirci olarak tercüme edilmiştir. Bunlar hem savaşçı hem maden sanatlarını yapan insanlardı. Bugün muhakkaktır ki ilk Mısır ahalisi miladın 5000 yıl öncesine doğru Asya'dan gelmiş olan beyaz ırktır. Bu ırk Nil vadisine yerleşti, kabileler halinde kümeler oluşturdu. (TTAH, 2014, s. 148-149)

Atatürk, Moret'in "Nil Nehri ve Mısır Medeniyeti" isimli eserinde Horus kelimesinin altını çizip yanına "Oğuz", Hathor kelimesinin altını çizip yanına "Hatun" diye not düşmüştür (AOK, 2001, Cilt 13, s. 29). Bu da onun Mısır mitolojisinde çok önemli yere sahip bu iki karakterin ismini, Güneş Dil Teorisi kapsamında ele aldığını göstermektedir.

Resim 2: Atatürk, Horus kelimesinin yanına Oğuz; Hathor kelimesinin yanına Hatun yazmıştır (AOK, 2001, Cilt 13, s.29).

1932'de gerçekleşen I.Türk Tarih Kongresi'nde Yusuf Ziya Bey, "Mısır Din ve İlahlarının Türklükle Alakası" ismiyle sunduğu bildiride Osiris, Geb, Mut, Hathor gibi Eski Mısır mitolojisindeki isimlerin Türkçe kökene sahip olduğunu savunmuştur. Bildirisinde Eski Mısır uygarlığının kökeninin Turan yaylası olduğunu savunan Yusuf Ziya Bey, Eski Mısır mitolojisindeki bazı tanrı ve tanrıça isimlerini Türkçe olarak şöyle açıklamıştır:

Eski Mısırlıların Wasar dediği ve Ra'dan türettiği bir kelime olan Osiris'in ismi Üze Ur'dan gelmektedir, Türklerde ur hem gök hem güneş demektir. Ra'nın Eski Mısır dilindeki anlamı aynıdır, hem gök hem güneş demektir. Eski Mısır'da yeryüzü tanrısı olan Geb'in ismi Türkçe kip'ten gelmektedir. Bu kelime çöl demektir, günümüzde kullanılmakta olan Gobi kelimesi Moğolca çöl anlamına gelmektedir. Eski Mısır'da ana tanrıça olan Mut'un ismi, Türkçe anne anlamına gelen amu kelimesinden gelmektedir. Hat/hatun kadın demektir, Hat-ur ise göğün ve güneşin kadını yani Horus'un eşidir. Horus'un Eski Mısır dilindeki karşılığı gökteki güneştir. Eski Mısır mitolojisinde Hathor, Horus'un eşidir (Yusuf Ziya Bey, 1932, s. 255).

Atatürk'ün görevlendirmesi ile Ankara Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'ndeki derslerinde Güneş Dil Teorisi üzerine çalışan Abdülkadir İnan, "Güneş Dil Teorisi Üzerine Ders Notları" isimli eserinde eski Türklerde gök kültürünün güneş kültü ile bir olduğunu söyler ve Eski Mısır'daki Ra'yı Güneş Dil Teorisine göre şöyle açıklar:

Ra = Ağ + ar + ağ = ağarağ = .+ rağ = Ra

Böylece Eski Mısır mitolojisindeki pek çok tanrı ve tanrıçanın isminde bulunan Ra kelimesinin Türkçe kökenli olduğunu savunur. Aynı zamanda Türkçede pak, temiz, mukaddes anlamına gelen arı kelimesinin ve Yakutçada pak, mukaddes, ilahi, ehemmiyetli, muazzam anlamlarına gelen ar kelimesinin aynı kökten geldiğini öne sürer (İnan, 2022, s. 20).

Atatürk'ün Hititlerle İlgili Çalışmaları

Eski Mısır'daki arkeolojik keşiflerin Avrupa merkezli tarih görüşünü sarsmasına benzer bir etkiyi Hitit kazıları yaratmıştır çünkü kazılar ilerledikçe bu gizemli uygarlığın Asya kökenli olduğuna ilişkin işaretler ortaya çıkmıştır. "Hititler" kitabının yazarı B. Brandau bunu şöyle ifade etmiştir: "Eski Doğu'ya ait dünya görüşü temelinden sarsılmıştı. Kim derdi ki MÖ 2.binyılda Orta Anadolu'da bir imparatorluk olacak, hükümdarı Mısır firavununa denk görülecek." Aynı zamanda

Resim 3: Atatürk kazılardan çıkan buluntuları inceliyor.

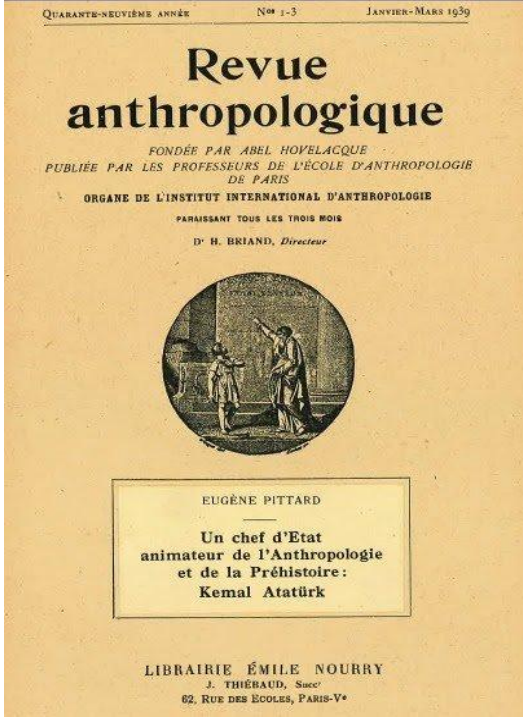
www.tttk.gov.tr (Erişim Tarihi: 29.04.2026)

Hititlerin Anadolu'ya gelmeden önceki yurtlarının Hazar Denizi civarı olduğunu belirtmiştir (Brandau, 2004, s. 29).

Atatürk'ün okuduğu kitaplar arasında Hititlerle ilgili işaretlediği kısımlar şöyledir: H. G. Wells, "Cihan Tarihinin Umumi Hatları" 1. Cilt'te Hitit uygarlığının, büyük olasılıkla köken olarak Avrupa uygarlığının öncülü olduğunu söyler (AOK, 2001, Cilt 2, s. 258). Hitit ve Asianik Dergisi'nde İyonya kültürünün, büyük çapta Hitit kültüründen türediği belirtilmiştir (AOK, 2001, Cilt 23, s. 250). Charles Aimond, "Doğu ve Yunan" isimli eserinde Yunanların geleneklerinin, Helen uygarlığının köklerini Doğu halklarına dayandığını ve Yunanların, Asya'dan geldiğini ifade eder (AOK, 2001, Cilt 11, s. 372).

Atatürk, 1912'de bırakılan Hitit kazılarını 1931'de yeniden başlatmıştır. Boğazköy'ün yanı sıra İnandıktepe, Maşathöyük, Ortaköy gibi yerlerden Hitit tabletlerini içeren arşivler ortaya çıkmıştır.

1935 yılında Alacahöyük'te arkeolojik kazılara devam edilmesini isteyen Atatürk, kazılara aktarılacak üzere Türk Tarih Kurumu bütçesinden para ayırmıştır. Kazıya başlandığında altın takımlar ve güneş kursları içeren mezarlar açılmıştır. Bu değerli eserler bugün Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde sergilenmektedir. Türkiye'de Hititolojinin kurulması, Ankara'da 1936'da Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi'nin açılması sayesinde olmuştur. Atatürk, Hititoloji bölümü için ünlü Hititolog Profesör Hans Gustav Güterbock'u Ankara'ya davet etmiştir (Koç, 2006, s.12-13).

Resim 4: "Hitit ve Asianik" Dergisi kapağı.
persee.fr/collection/rhita (Erişim Tarihi: 29 Nisan 2026)

1930'da kurulan Fransız Asya ve Hitit Araştırmaları Enstitüsü; Eski Anadolu uygarlıklarının tarihini, dillerini, kanunlarını, dinlerini, sanatlarını ve diğer antik uygarlıklarla olan ilişkilerini çalışmayı amaçlamıştır. Enstitünün idare kurulu, Strasburg Üniversitesi'nden Prof. Eugène Cavaignac ve Prof. Abel Juret ile Paris'teki Katolik Enstitüsü'nden Prof. Louis Delaporte'den oluşmaktadır. Atatürk, 1938 yılında aynı enstitünün onursal başkanlığını kabul etmiştir.

Bu enstitü bünyesinde çıkan bir dergi olan "Revue Hittite et Asianique" yani "Hitit ve Asianik Dergisi", Atatürk'ün maddi yardımlarıyla basılmıştır. Dergiyi çıkaran enstitü, her sayının giriş sayfasında, verdiği destekten dolayı Atatürk'ü onurlandırmış ve derginin sponsoru olduğu vurgulanmıştır. 1938 yılında Atatürk'ün vefatından sonra dergiyi İsmet İnönü finanse etmiştir. Dergiyi Atatürk'ten miras sayan İsmet İnönü, 1950'ye kadar derginin yayınlanmasına desteğini sürdürmüştür (Etli, 2022, s.52).

1978 yılına kadar basılmaya devam eden dergi 94 sayı basılmıştır. Derginin içeriği Hititler ve Hurriler gibi Anadolu uygarlıklarının tarihleri, mitolojileri, dilleri ve arkeolojik kazılarda çıkan buluntuların değerlendirilmesi gibi konulardan oluşmaktadır.

Hitit ve Asianik Dergisi'nde şu yazı çıkmıştır:

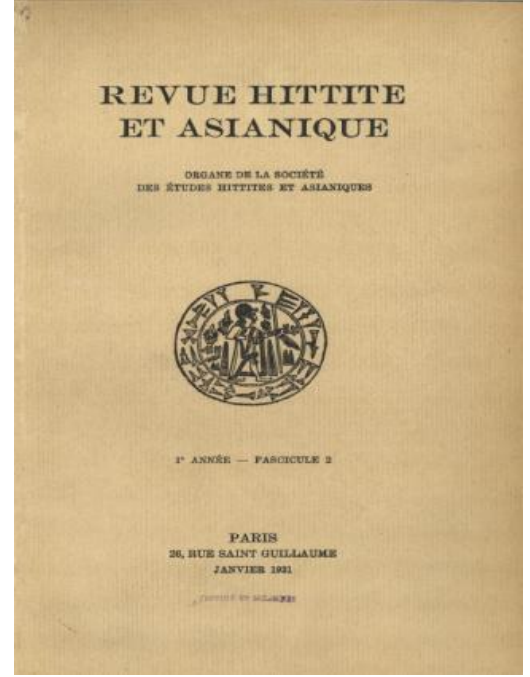
L. Delaporte, Hitit ülkesine gitmek üzere 25 Mayıs'ta Paris'i terk etti. 7 Haziran günü Ankara'dan geçişi esnasında Türkiye Tarih Cemiyeti'nin çok büyük ilgisini gördü. Kendisine, toplantılarını yaptığı sarayda bir çay verildi ve bu çaya hükümetin ve şehrin en büyük şahsiyetleri ile Ekselansları Fransa Büyükelçisi ve Müsteşarı Bay Pozzi de katıldı. Ekselansları Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı (Atatürk), yüksek ilgilerini bir kez daha esirgemeyerek bu toplantıya yardımcı oldular ve Anadolu'nun en eski geçmişiyle ilgili olarak, Bay Delaporte'la çok uzun süre ilgilendiler. Ekselansları Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı bir grup içerisinde fotoğraf çekilmesine müsaade buyurdular ve bu fotoğraf ertesi gün Hakimiyeti Milliye Gazetesi'nde yayınlandı. Hitit Araştırmaları Cemiyeti tarafından kazılar için seçilen mahal, Kırşehir'e yaklaşık 35 kilometre mesafedeki bir plato üzerinde, Halis ve Kapadokya vadileri arasındaki yapay bir tepecti. Türkçe olarak Has Höyük ki bu, iyi tepelik anlamına gelmektedir. Burasından, ilk olarak kendisini 1927 yılında keşfeden Bay Von der Osten tarafından söz edilmiştir. (AOK, 2001, Cilt 23, s. 258)

İsviçreli bir antropolog ve etnolog olan Prof. Dr. Eugene Pittard, 1911'den beri Anadolu'da antropolojik araştırmalar yapmıştır. 1924'te yayınladığı "İrklar ve Tarih" kitabını Atatürk, büyük bir dikkatle okumuştur.

Pittard, Türk göçlerinin Orta Asya'dan Avrasya'ya doğru yayıldığını ve Neolitik uygarlıkları ilettiliklerini söylemiştir. II.Tarih kongresinde Türk tarih tezini savunan konuşmalar yapmıştır. Bildirisinde “Tarım yapan, hayvanları evcilleştiren Etilerin cetleri, Türklerin de cetleridir. Etiler döneminde Avrupa'da evcil at yoktur. Etilerin, Ön Asya'nın bugünkü anası olduğunu kabul etmek lazımdır,” demiştir (Pittard, 1937, s. 80).

Pittard, Fransa'da yayın yapan Revue Anthropologique adlı derginin 1939 Ocak-Mart sayısında “Kemal Atatürk: Antropoloji ve Tarih Öncesini Canlandıran Devlet Başkanı” isimli ve bu sayıya kapak olmuş bir yazı yayınlamıştır. Yazıda Atatürk'ten şöyle bahsetmiştir:

Atatürk tüm devlet başkanlığı süresince Türk halkının kökeni konuları dahil eski uygarlıklara ilgi duymaktaydı. Kendisiyle konuşmalarımızda sohbetin bu konulara dönmediği zaman yoktu. “İrklar ve Tarih” adlı kitabımla ilgilendiğini ve kitaptaki bazı konuları benimle tartıştığını söylemeliyim. 1928 yılında Anadolu'da tarih öncesi bir uygarlık keşfettiğimde Atatürk bununla yakından ilgilenmişti. Bulgularımı paylaştığımda beni dinleyen katılımcılar arasında her zaman kendisi de bulunmaktaydı. Onun bu konulara ilgisinin platonik olmadığını çok iyi anladım. Kongrelerde sadece birkaç bildiri sunumuna değil, tamamına katılım sağlıyordu. Hatta kongrelerde arkeolojik kazılarda ortaya çıkarılan eserleri, özellikle Hititler ile ilgili olanları sergiletiyordu. Hititlere özel bir ilgisi vardı. Onun döneminde özellikle Alacahöyük'te önemli kazılar yapılmıyordu. Yeni açılan müzelerde de bu bulgular sergilenmeye başlanmıştı. Bu dönemde Hitit başkenti Hattuşaş'ta arkeologlar çalışmaya başlamıştı. Bu kazılarda yeni bulgular çıktıkça Atatürk'e rapor veriliyordu. O, Hititlerin Avrasya coğrafyasının ve hatta dünya medeniyetinin kökenindeki esas uygarlık olduğuna inanıyordu. Onunla Hititlerin ilkel Avrupa toplumları üzerindeki olası etkileri hakkında defalarca tartıştığımızı bilirim. (Etli, 2022, s.52-53)

Resim 5: “Revue Anthropologique” dergisinin kapağı (Etli, 2022).

Hititlerin Asya kökeniyle ilişkili olarak Atatürk, Rene Dussoud'un “Ege Denizi Havzasında Helenistik Dönem Öncesi Uygarlıkları” isimli eserinde şu kısımları işaretlemiştir: “Hititler, üç bininci yıldan itibaren Mezopotamya'nın etkisinde kalan ve hiçbir biçimde deniz ile teması olmayan, tam anlamıyla Asyalı bir toplumdur” (AOK, 2001, Cilt 11, s. 6).

Atatürk, Gustave Fougères'in yazdığı “İlk Uygarlıklar” isimli kitaptan şu kısmı işaretlemiştir:

Kimileri Hititçenin söz dağarcığının Anadolu'nun çok az bilinen Likyaca, Lidyaca, Karyaca vb. ne Sami ne de Hint-Avrupa dili olan dillerinden alınmış çok sayıda Asyalı unsuru içeren bir Hint-Avrupa dili olduğunu benimsemektedir. Kimileri ise Hitit dilinin temelini Hint-Avrupa dillerinden alıntılarla oluşturulmuş Asyalı olduğunu düşünmektedir. Dilin çerçevesi Hint-Avrupalı olsa da söz dağarcığının öyle olmadığı kanıtlanmış gibi görünüyor. (AOK, 2001, Cilt 11, s. 68)

Hitit ve Asianik Dergisi'nde bu konuyla ilgili işaretlediği yerler şöyledir:

İlgi çekici başka bir mesele, Küçük Asya ve Transkafkasya ve daha kuzeye yerleşmiş bölgeler halklarının dilleri ve kültürleri arasındaki ilişkidir. Boğazköy çiviyazıları koleksiyonunu keşfeden Doktor Forrer, buradaki dillerden birinin Gürcüceye yakın olduğunu, yani Hint-Avrupa olmadığını vurgulamıştır. Gövdenin kısımlarının Hitit dilindeki ve Kafkas dillerindeki isimlerinin Küçük Asya dillerinde de bulunduğu, meşhur bir bilgin olan Profesör Sayce tarafından gösterilmiştir. Asya'nın eski dillerinin (Kapadokya dili, Likya dili, Lidya dili vb.) ve Ege denizi dillerinin Hint-Avrupa dilleri olmadığını hatırlamak gerekmektedir. Bunu yazıtlardan ve sözlükçülerin yorumlarından biliyoruz. Biz; Ege, Küçük Asya, Transkafkasya ve kuzeye doğru ve doğuya doğru daha uzak bölgelerin bir zincir oluşturduğunu düşünüyoruz. (AOK, 2001, Cilt 23, s. 251)

C.R.Conder “Altay Hiyeroglifleri ve Hitit Yazıları” isimli eserinde Hitit yazısının Moğol dili yardımıyla çözülebileceğini öne sürmüştür (Conder, 1887). 1898’de yayınlanan “Hititler ve Dilleri” isimli eserinde bu savı daha da geliştirerek, argümanlarını genişletir. Ona göre Almanya’dan Dr. Peiser Hititçe ve Türkçe’nin benzerliği konusunda onunla aynı fikirdedir, Fırat ve Dicle’ye inenler Moğol ırkıdır, Ur’un Moğol prensleri bildiğimiz Mısır uygarlığının başlangıcından önce Mısır’la iletişim halindedir. Conder’in ifade ettiğine göre Sir R. Hawlinson ve Dr. Birch, Hititlerin Turan

Resim 6: Antropolog Prof. Dr. Eugene Pittard, Atatürk ile çalışıyor (Etli, 2022).

kökenli olduğunu söyler ve dillerinin bunun bir kanıtı olduğunu ileri sürer. Mısır kayıtlarında kendilerine Men veya Minni diyen, Van Gölü ve Suriye arasındaki bölgede bulunan, Sami kabileleri arasında Khanirabat olarak bilinen yerin anlamı büyük olasılıkla kağanların ülkesidir (Conder, 1898, s. 18-20).

Atatürk’ün bu konudaki okumaları ve yurt dışındaki bilim insanlarının yaptığı çalışmalar Türk Tarihinin Ana Hatları kitabına şöyle yansımıştır:

Anadolu yaylası, daima Doğu’nun eski medeniyetlerini Akdeniz medeniyetine bağlayan büyük yol olmuştur. Hititler, tarihten evvel Orta Asya yaylasından batıya yapılan göçlerle Anadolu’ya gelen Türklerdir. Hititlerin dili Türkçedir. Sami veya Hint Avrupalı değildir.

Hititlerin Anadolu’ya yerleştikleri zaman, Sümerlerin Mezopotamya’ya yerleştikleri zamandan sonra değildir. Bunlar Orta Asya yaylasından batıya göç eden kitlelerin öncülerinden biridir. (TTAH, 2014, s. 172-173)

Sonuç

Avrupa’ya karşı ilk kurtuluş savaşını kazanan Mustafa Kemal Atatürk, Avrupa’nın sömürgeci amaçlarına hizmet eden, uygarlığın Yunan-Roma kökenli olduğuna dair Avrupa merkezli bakış açısına karşı çıkmıştır. Avrupa uygarlığının da temeli olan Asya kökenli Hitit ve Eski Mısır gibi uygarlıklarla ilgili yapılan çalışmaları takip etmiştir. Bu uygarlıkların Asya kökenini vurgulayan objektif tarihçilerin eserlerini altını çizerek ve yanlarına notlar alarak okumuştur. Türk Tarih Kurumu ve Türk Dil Kurumu’nu kurarak, bu konularda düzenlediği kurultaylarda hem yurt içinden hem yurt dışından bilim insanlarının dikkatini bu konulara çekmiştir. Türk Tarihinin Ana Hatları isimli kitapta ve liseler için hazırlanan tarih kitaplarında uygarlığın Asya kökeni üzerinde durulmuştur. Anadolu’da var olması açısından büyük ilgi gösterdiği Hitit uygarlığıyla ilgili olarak Atatürk; Alacahöyük kazılarını başlatmış, Fransa’da Hititler üzerine yazılar yayınlayan “Hitit ve Asianik” dergisinin sponsoru olmuştur. Prof. Eugene Pittard gibi dönemin ünlü antropologlarıyla çalışmış, yine dönemin ünlü Sümerolog ve Hititologlarını kürsü kurmaları için Türkiye’ye davet etmiştir. Geometri terimlerini Türkçeleştirdiği bir kitap yazmıştır. Bağımsız bir milletin varoluşu için kaçınılmaz olarak gördüğü tarih ve dil konularına çok önem vermiştir. Prof. Pittard’ın deyişiyle Atatürk, “tarih öncesini canlandıran bir devlet başkanıdır.” Bu konuda yapılacak daha kapsamlı araştırmalar, Atatürk’ün Türk tarihine ve diline yaklaşımını farklı ayrıntılarıyla ortaya koyacaktır.

Kaynakça

- Atatürk, M. K. (1997). *Atatürk'ün söylev ve demeçleri, I-III*. Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları.
- Atatürk, M.K. (2019). *Geometri*. Alaca Yayınları.
- Bernal, M. (2024). *Kara Atena: Eski Yunanistan uydurmacası nasıl imal edildi?* Ketebe Yayınevi.
- Brandau, B. (2004). *Hititler: Bilinmeyen bir dünya imparatorluğu*. Arkadaş Yayınevi.
- Cengiz, R. (Haz.). (2001). *Atatürk'ün okuduğu kitaplar: Altını çizdiği satırları, özel işaretleri, uyarıları, düştüğü notlar ve kitap içerisindeki özel yazıları ile (24 Cilt) (AOK)*. Anıtkabir Derneği Yayınları.
- Conder, C.R. (1887). *Altaic hieroglyphs and Hittite inscriptions*. Richard Bentley and Son Publishing.
- Conder, C.R. (1898). *The Hittites and their language*. Dodd, Mead and Co Publishing.
- Demir, G.Y. (2010). Türk Tarih Tezi ile Türk Dil Tezinin kavşağında Güneş Dil Teorisi. *Uludağ Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi sayı 19, 2010/2*.
- Engin, A. (1961). *Atatürkçülük savaşımızda Türk kültürü geçmişbilimi: Eti tarihi*. Atatürkçülük Kültür Yayınları.
- Etili, Ö. (2022). *Atatürk'ün gizli kalmış çalışmaları*. Gece Kitaplığı.
- Genelkurmay Başkanlığı. (1988). *Atatürkçülük (Birinci Kitap)*. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Hitit ve Asyanik Dergisi. persee.fr/collection/rhita (Erişim Tarihi: 29 Nisan 2026)
- Ikram, S. (2009). *Ancient Egypt: An introduction*. Cambridge University Press.
- İnan, A. (2022). *Güneş dil teorisi üzerine ders notları*. Altınordu Yayınları.
- Koç, İ. (2006). *Hititler*. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Yayınları.
- Meydan, S. (2007). *Atatürk ve Türklerin saklı tarihi*. Truva Yayınları.
- Meydan, S. (2012). *Akl-ı Kemal: Atatürk'ün akıllı projeleri 4. Cilt*. İnkılap Yayınevi.
- Pittard, E. (1937). *Neolitik devirde küçük Asya ile Avrupa arasında antropolojik münasebetler*. <https://ttk.gov.tr/ii-turk-tarih-kongresi-20-25-eylul-1937-istanbul/> (Erişim Tarihi: 29 Nisan 2026)
- Türk Tarihi Heyeti. (2014). *Türk tarihinin ana hatları (TTAH)*. Kaynak Yayınları.
- Türk Tarih Kurumu (TTK). (2021). *I. Türk Tarih Kongresi*. <https://ttk.gov.tr/i-turk-tarih-kongresi-02-11-temmuz-1932-ankara/> (Erişim Tarihi: 29 Nisan 2026)
- Türk Tarih Kurumu (TTK). (2021). *II. Türk Tarih Kongresi*. <https://ttk.gov.tr/ii-turk-tarih-kongresi-20-25-eylul-1937-istanbul/> (Erişim Tarihi: 29 Nisan 2026)
- Yusuf Ziya Bey. (1932). *Mısır din ve ilahlarının Türklükle alakası*. <https://ttk.gov.tr/i-turk-tarih-kongresi-02-11-temmuz-1932-ankara/> (Erişim Tarihi: 29 Nisan 2026)

(Not: Bu çalışma, Anadolu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü'nün LEE 512/LEE 608 kodlu Akademik Yazım ve Yayın / İleri Düzey Akademik Yazım ve Yayın dersi kapsamında hazırlanmıştır.)